

Svetovalnica PU

Starševstvo in družina

Družina je in vedno bo osnovna celica družbe. Zato je še tako pomembno, da v času naraščajočih vplivov vsi pomagamo otrokom in mladostnikom, da ostanejo v stiku s seboj in jih podpiramo na njihovi pravi poti. Starši pa jim predvsem omogočijo kakovostno odraščanje na osnovi kakovostnega starševstva, ki izhaja iz kakovostnega partnerstva. V prispevku bom navedla nekaj pomembnih definicij družine, ki vsebujejo smernike.

piše: Ana Hram, foto: Zcool

Eno od najpomembnejših hipotez o zdravi družini je postavil **Ackermann**, ki zagotavlja tudi zdravje vsakega posameznika v družini.

»Družina je zdrava, če uresniči biološke potencialne odnosa roditelj – otrok in mož – žena: zagotoviti mora zaščito pred nevarnostmi in materialni obstoj družine; pripadati mora skupnosti in biti varno integrirana; navznoter mora biti enotna, sposobna, da se sama stabilizira in raste; ohraniti mora sposobnost, da se prilagaja spremembam. Družina mora imeti cilje in realistične, primerne, uresničljive vrednote. Družina mora zagotoviti vzdušje, v katerem se bo psihološka identiteta njenih članov uskladila z identiteto družinske skupine, tako da bo omogočala individualizacijo. Družinske vloge morajo biti v skladu s spolom, dobro definirane in morajo omogočati zadovoljevanje temeljnih potreb njenih članov. Če pride do konfliktov in pomanjkljivega zadovoljevanja osebnih potreb, mora imeti družina psihološka sredstva za korektno percepcijo problema. Sposobna mora biti, da najde rešitev, ki pomeni zadovoljevanje potreb in rast njenih članov. Sprejemanje identitet

Za dobro počutje v družini, tako staršev kot otrok, je potrebna družinska struktura, ki omogoča jasno izražanje potreb (še le kasneje tudi želja), problemov ter je fleksibilna in odprta za spremembe.

posameznika in družine ustvarja možnosti za individualno avtonomijo in ustvarjalnost. Vzgoja mora upoštevati telesne in duševne potrebe otroka in preprečiti tekmovanje (rivalstvo) med potrebnimi staršev in potrebnimi otrok. Pokazatelj zdravih družinskih odnosov je ustvarjalna komplementarnost v vlogah mož – žena, roditelj – otrok, ne pa odsotnost konfliktov.«

Naj nadaljujem z definicijo psihologinje in družinske terapevte **Čačinovič - Vogrinčičeve** kdo vse tvori družino:

»Družino tvorijo dva ali več posameznikov, ki so v interakciji, imajo skupne motive in cilje; povezujejo jih skupna pravila, norme in vrednote; odnose v njej odraža in določa relativno trajna struktura statusov in vlog, v družini se oblikujeta zanjo značilna struktura moči in način vodenja; izoblikuje se relativno trajna mreža komunikacij ter statusov in vlog posameznih družinskih članov; diferencirajo se vloge glede na delitev dela; razločijo se čustveni odnosi med člani.«

Prav tako Čačinovič - Vogrinčičeva poudarja pomembnost družine kot skupine za spoštljivo zadovoljevanje potreb vseh družinskih članov tudi novih. »Za človeka je družina prvi socialni sistem, v katerem začne poimenovati, prepoznati svoje potrebe; to je prvi socialni sistem, v katerem se uči z njimi ravnati, jih izraziti, jih zadovoljiti.«

Čačinovič - Vogrinčičeva navaja tudi pomembnost konfliktov v družini in konstruktivnega razreševanja le-teh: »Konflikti v družini so neizogibni, konflikti preživetja z drugim človekom zase. V družini se mora zgoditi nemogoče: treba je ustvariti pogoje za odnose, soočenja, odgovornost, da bi skupaj – ne drug proti drugemu in ne drug mimo drugega – preživeli.«

Petzold pa zaradi velikih sprememb definira družino precej ohlapno. Družino pojmuje kot posebno socialno skupino, za katero so značilni intimnost in medgeneracijski odnosi.

Lukasova imenuje družino gravitacijsko središče ljubezni. »Družino imenujemo zarodna celica vsega človeškega življenja, toda družina je več kot to, je kratkoma središče življenja. Še nikdar doslej, v nobenem prejšnjem obdobju, nismo bili v to tako prepričani kot danes, ko smo spoznali kritične posledice decentralizacije družine. Starejši so izseljeni v domove, sorodniki se odklikajo drug od drugega, matere in očetje razmišljajo o loči-

tvi, napol odraščeni otroci bežijo od doma, majhne otroke vzgaja televizija in o nerojenih se postavlja vprašanje, ali naj bodo sploh še donošeni...«

Ščuka pa poudarja pomen družine kot edine tovrstne skupnosti. »Družina je vedno bila in bo bojišče in pribežališče, prostor za intimno izražanje sebe, za povezovanje generacij in spolov ter prostor za rojevanje in umiranje. Tega ne zmore nobena druga človeška skupnost.«

Satirjeva pa pojasnjuje razmerje ozaveščenih procesov v družini, ki je kot vrh ledene gore. »Le ena desetina vsega kar se dogaja v družini je na ravni ozaveščenega, kar priča o tem, koliko soočenja in odgovornosti zmoremo v vsakdanjem življenju in kako ozek je ta običajen skupni, razvidni prostor.«

Točne definicije družine, ki bi jo opisovala v vsej njeni pojavnosti ni, saj se nenehno spreminja, zato so samo okvirni, a uporabni strokovni opisi. V nasprotju z Uletovo, ki kot družino definira »osebo ali skupino oseb, ki skrbi za otroka in jo zakonodaja in praksa posamezne države pripozna za tako, torej za družino«, je družina socialni sistem, ki se kot taka definira sama. Pogosto družino veže, poudarja Čačinovič - Vogrinčičeva skupna zgodovina, trajnost odnosov, konfliktnost odnosov, krvne vezi, skupni motivi in cilji.

DELITEV DRUŽIN

Za dobro počutje v družini, tako staršev kot otrok, je potrebna družinska struktura, ki omogoča jasno izražanje potreb (šele kasneje tudi želja), problemov ter je fleksibilna in odprta za spremembe. Tudi vloge v družini morajo biti jasne, meje med člani družine zdravo postavljene in poznane vsem družinskim članom. Poznana pa morajo biti tudi vsa pravila, ki morajo biti jasna in prav tako dolžnosti vsakega posameznika. Starši so nosilni odgovorni akterji v družini, kateri morajo biti med seboj dobro povezani in skrbeti morajo za doslednost vzgoje svojih otrok in slediti skupnemu cilju. Posledica vsega naštetega je možnost zdrave avtonomije pri posamezniku, torej spodbujanje in omogočanje samostojnosti, spoštovanje vsakega člana in upoštevanje njegovih individualnih posebnosti, talentov in potencialov.

Družine lahko delimo glede na vloge v družini, tip družin, strukturo družine, vzgojne stile in na elemente dobre družine, stile starševstva, itn.

VLOGE V DRUŽINI

Vloga ženske – vloga matere, vloga žene
Vloga moškega – vloga očeta, vloga moža
Vloga otroka – vloga sorojenca

TIPI DRUŽIN

Odprte družine (zdrave, uravnotežene, funkcionalne)
Zaprte družine (skrajne, ekstremne, disfunkcionalne)
Srednje družine
Poljubne družine

STRUKTURA DRUŽINE

Komunikacija
Vloge
Podsistemi, hierarhija in meje

VZGOJNI STILI

Represivni, avtoritarni vzgojni stil
Permisivni vzgojni stil
Avtoritativni ali interakcijski vzgojni stil

ELEMENTI DOBRE DRUŽINE

Konstruktivno reševanje konfliktov in dvosmerna komunikacija
Povezanost, avtonomija in prilagodljivost
Ravnanje s spremembami in prilagajanje spremembam

STILI STARŠEVSTVA PO TIPOLOGIJI DRUŽINSKIH ODNOSOV PO BOUWKAMPU

Tip 1 (-S, -O) zanemarjanje, zloraba, zapuščenost;
Tip 2 (-S, +O) omreženost, ujetost;
Tip 3 (+S, -O) ločenost, prostost;
Tip 4 (+S, +O) uravnotežena individualnost, zadovoljstvo.

STILI STARŠEVSTVA PO VZGOJNI TIPOLOGIJI PO BOUWKAMPU

Tip 1 (+S, -O) zanemarjanje, ignoriranje, brezbržnost, nevpletenost;
Tip 2 (+S, +O) popustljivost, permisivnost;
Tip 3 (-S, +O) avtoritarnost;
Tip 4 (-S, -O) recipročna avtoritarnost, veliko dvosmerne komunikacije.

V nadaljevanju tematike o družini in kakovostnem starševstvu, ki izhaja izključno iz kakovostnega partnerstva, sem bom dotaknila varovalnih dejavnikov družine kot so: odnos zakoncev v optimalnih družinah, procesi, ki prispevajo k zdravemu funkcioniranju družine in pomen varovalnih virov v skupnosti. ■

Literatura:

Čačinovič-Vogrinčič, G. (1988). Psihologija družine. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
Kobolt, A. (2012). Vpliv družine na mladostnikovo identiteto. Socialna pedagogika, letnik 15, št. 2, 153-173.
Lukas, E. (1993). Družina in smisel. Celje: Mohorjeva družba.
Poljšak Škraban, O. (2007). Pojmovanje 'normalnosti' procesov v družini; funkcionalnost in kompetentnost družinskega sistema. Socialna pedagogika, letnik 11, št. 2, str. 198-212.
Satir, V. (1995). Družina za naš čas. Ljubljana: Cankarjeva založba.
Ščuka, V. (2007). Šolar na poti do sebe. Radovljica: Didakta.